

א.מ.י.ץ ארגון מעונות יום צפון

הדרך מקביעות לגמישות בעזרת הרגישות כתבה: רובינשטיין יהודית

מאמר זה נוצר כדי לאחד את אנשי הניהול במעונות יום ולאפשר ליצור פורום חשיבה, המקדם את העבודה בארגונים.
מאמר זה מראה דגם לרשת של קשרים אשר כל אחת ואחד יכול ליצור ולצרף.
הכוח נמצא בשיתוף הרעיונות של כל המעורבים ...
הציר השנתי הוא חלק מההכרזה על מטרות ועל כיווני התפתחות.
מעונות היום עומדים בפתחה של מערך שינויים משמעותי אשר מהווה חלק מתפיסה עולמית, שבה - החינוך נמצא יותר ויותר במעורבות של ההורים. עלינו להבין את השינוי המשמעותי, שהמדינה תסבסד פחות ופחות את הגיל הרך. ההורים יבחרו יותר מערכות חינוך פרטיות, כי שם, יש להם יותר אפשרות למעורבות ובחירה.
רבים ממעונות היום במערכת החינוך הפורמאלית מתרוקנים מילדים העוברים למערכות פרטיות המפתחות ייחודיות.

מכאן, נובע צורך רב יותר בתכנון, כמנוף וכמקור חיזוק מערכתי.
התכנון - העלאת רעיונות בתוך הצוותים, אין תכנון ללא שיתוף כל הצוות.
שינוי צריך לעזור למנהל ליישם את מטרות הארגון שלו.
ומטרות אילו יש להגדיר ברמה הארגונית, החינוכית, התפתחותית, תרבותית, אסטטית וכיום מציעה גם ברמה הרגשית. (איזה אקלים אני רוצה ליצור, איך זה ישפיע על הרגשות של האנשים בצוות...)
התכנון הוא לא לגבי הקיים והקבוע, אלא למקום שאליו אנו רוצים לפרוץ ולהגיע.

ההיבטים הקבועים : הפיסיים, התפקידים וההנחיות.

בארגון קימת שפה, ותרבות המקום. מאד רצוי שכל השותפים יכירו אותה בדיוק כמו שחשוב שיהיה חזון ושהוא יהיה כתוב ידוע ומוכר לכולם... מוצג בבהירות, ולהיות מוזכר בישיבות התכנון.

לאורך השנים במעונות יום לגיל הרך ניבנה קו של קידמה ושל שינוי - "שינוי משתנה". השינוי הוא לא רק בסביבה החינוכית ארגונית, אלא, בהבנה עמוקה וגמישה לגבי תפקיד הסביבה, המבוגר והקהילה בהתפתחות הילד.

מכאן, שאחד הקשיים הראשיים שלנו היה לשמר את פלטפורמת (מצע) הידע המשותף של הארגון. ידע שנמצא לרוב בפרקטיקה של המטפלות ופחות בכתובים, או בתיעוד.
שמירת ידע כתוב הוא נכס ומעון שהשכיל לעשות זאת רץ קדימה. כיום, יש כבר מעונות המפעילים מחשב - "שימושי מחשב" הם מאד הכרחיים, לשימור והפצת הידע.
ואולי כדאי לשנות את העדיפות ולהתחיל בהשקעה במחשב.

ביסוס הקבוע, הוא כשלעצמו תהליך ארוך ומיגע, בעיקר לאור התחלופה הרבה והטמעה איטית של רעיונות ושל תפיסות... אך בעיקר, בגלל המעקב המאוד לא מקצועי, מעקב, הוא לא כניסת המנהלת לכיתה, מעקב, זה שכלול מתמיד של מסקנות האתמול, ודאגה מתמדת שהמסקנות החדשות יהיו בהירות לכל הצוות.

כאשר בסיס הידע קבוע וברור, הנחיות ונהלים מוכרים, נוצר בתוך הארגון מרחב מספיק לפתח חופש של רעיונות ושל עשייה. לא חופש מאחריות, אלא, חופש שמאפשר עצמאות מחשבתית. ללא אותה עצמאות, לא נוכל לצפות לרגישות או יצירתיות. יסודות אליהם אנו שואפים להגיע.

מה משמרים ? הוא שם המשחק.
אם אין לנו פלטפורמה אחידה של ידע, יהיה קשה מאד לזהות את השינויים והגמישות כתהליך מתמשך. ועלול ליצור רושם של בלבול והטעיה. לעתים צריך לזהות את הפלטפורמה הרחבה ביותר, אך היא לא יכולה להיות הכל, כי אחיזה בקיים, ברוטינה ובצורך היומי לקיום מעון מאפשר לנו בסיס מוכר לפעילות נוחה. אמנם בהמשך, השינוי, הוא מקור לחץ אך מונע שחיקה,

השינוי יכול לפעול על כל פרטי העבודה ממזיגת האוכל ועד לפעילות ספרותית..

עד כאן נגעתי בהיבט הקביעות בעבודת מנהלת מעון.
המטרה להתקדם לכיוון של **גמישות**

בשנים האחרונות אנחנו משתחררים מרכישות מקיפות של משחקים לטובת חפצים מהסביבה הקרובה. מוותרים על מתקנים לטובת חצרות גרוטאות. עם השנים התפתחו גיוונים רבים יותר ויותר עם כל הקושי לאסוף ולשמר. נוצרה הבנה ויכולת לבניה אוטנטית של כל מעון. מסביבה חינוכית הדוגלת בחומרים דידיקטיים, אנחנו עוברים לסביבת חיים... לחומרים טבעיים ככל האפשר, אמיתיים, שנמצאים בשימוש היום יומי. מתפתחת הבנה מתי החומר יצרתי ועשיר לשימוש, ואנחנו נאבקים להשתמש בחומרים וחפצים "עשירים" בגירויים ואפשרויות. אנו מוותרים על עולם הפלסטיק במידת האפשר כדי להרחיב את האפשרויות החומר. אנו עוזבים נושאים זרים ומיובאים, לקראת מפגש עם הסביבה, עם הקהילה, עם הדמויות שסביבנו, אנו-אנשי המקצוע – יועצים חינוכיים/מפקחים ממשיכים לעזור למטפלת ולמנהלת להביא את הנושא **מהמוחשי מהמגע, אל השיחה והמפגש, אנו מפגשים...** חסרי משמעות, לטובת פעילות חוץ של טיול כמקור הזנה לכל הנעשה בכיתה.

לא בקלות, אך בעקביות, עדין אנו צועדים על קרח מאד שביר של צורך המבוגר לעסוק בהוראת פעוטים. ולחלק מהצוות המטפל עדין קשה להפנים שמלל אינו בונה הבנה, ושהחוויה, היא מקור ההבנה. חשוב לקבוע את הסיסמא "**חוויה בונה הבנה**".

עבודה בקבוצות קטנות, במקום מליאה. פינות החשיפה, במקום פינת נושא. כדאי שיהפכו לבסיס הידע משותף, והיכולת להעשיר את פינת החשיפה נוצרת כתוצאה מטיוולים ומפגשים, ודגש יצירתיות ממושכת מהמטפלות.
חשוב ליצור את "**סיפורי המקום**" (צילום וחרוז שניכתב על ידי המטפלת בעקבות אירוע...), בנוסף לסיורי ילדים. בשאיפה להמשיך ולטייל בחוץ, חשוב להמשיך מהטיול לתוך הנעשה בכיתה, ההדדיות בין שני העולמות יהפכו לחלק מהגמישות המחשבתית.

ומשם, קצרה הדרך להדפסת סיפור המקום, דרך ביקורי משפחות בבתי הילדים, הפיכת נקודות מקום לתכנון משותף של הבנה, לכיוון של שיתוף עם הסביבה ולא ניכור רעיוני מהקהילה. הגמישות המתבקשת אומרת, שאין לקדש שום שיטה ושום דרך, ויש לשאוף כל הזמן להתבוננות.

מיכולתה של התבוננות בתהליך המתרחש בסביבה הקרובה, וגם הרחוקה יותר, זיהוי התהליכים המוכרים היום. פחות משאבים של המדינה לחינוך, יותר השקעה של ההורים. מכאן הצורך בייחודיות ובהכרה בייחודיות הזאת, על ידי הפצתה. וכל זאת כדי שההורים יוכלו ליהנות מבחירה.

התבוננות עקבית חדה, לא שטחית, ופותרת בעיות, התשובות נמצאת בשטח, אך צריך לזהות אותן. רק **התבוננות מעמיקה**, כדרך עבודה, תאפשר פתרון של העשייה לכיוון של יעילות. התבוננות במתרחש בתוך הסביבה הקרובה, תחזק את הדינאמיקה בין צוות מעון היום להורים והילדים.

התבוננות לצדדים יוצרת **התלהבות מתמדת**. העבודה עם הגיל הרך מכריחה אותנו להתלהב, כי הילדים מבחינתם הם מתלהבים נצחיים ויש להתחבר להתלהבות שלהם ולא להגביל את פעולתם. ההתלהבות צריכה להיות השפה השלטת. לעתים קרובות מדי המטפלים נמצאים בקושי המתמשך ולא ביופי הקיים. מוצאים עצמם עוסקים בפתרון בעיות ולא יכולים ליצור רעיונות. עיקרון 80\20 עובד! 20% מהנושאים מעסיקים אותנו 80% מהזמן.

להקשיב מעבר למילים, מעבר לדברים, להקשיב לצורך האמיתי המופיע אצלנו המטפלים. אך רצוי גם של האחרים, מה אומר לנו הילד הבוכה, ולראות את הילד המפונק כילד - מתגעגע, הילד הבררן - כחושש משינויים. הילד המרביץ, כילד- מפוחד ומאויס. את האם המנדנדת, כאם דואגת ומפחדת, הזקוקה לעידוד מתמיד.. כי הרגישות האמיתית שלנו כמטפלים היא בהקשבה למה אומרים לנו, מהו הרגש המגיע לביטוי, לסמוך ולהאמין שתלונה היא בקשה לעזרה, וכל דרישה רק מחזקת את יכולת הנתינה שלנו לזולת.

האינטואיציה היא התגובה המהירה ביותר לאירוע מתרחש.

היא נמצאת במקור המוח האחורי שלנו הממונה על זיהוי הסכנה על **fait and fly** מאבק או בריחה. לפני דורות רבים בעידן בראשית ההתפתחות, היה האדם יצור יותר אינטואיטיבי, הוא זיהה מהר מאד סכנה, כדי לשרוד. התגובות היו צריכות להיות מהירות ותוקפניות, חלק גדול מתגובה זו נשארה לנו. להבחין במהירות מי טוב לנו או מי מסוכן לנו, עלינו לא מאימים סכנות

חיים מתמידות, המוח האחורי עדין מכיר את תגובת הסכנה, ומגיב במהירות תגובה שלא תמיד הולמת את המציאות.

לכן, עלינו לפתח שיטות יותר מעוררי אימון. ילד יודע מיד אם אנו איתו. אם אנו נגשים אליו רגועים ושקטים. או באים לתת לו שרות בלבד, ולספק את דרישת התפקיד. ילד מזהה מיד את העמדה שלנו כלפיו. יש מטפלים שהכיתה שלהן רגועה לאורך שנים של עבודה. ומטפלים, שבמשך שנים מתמודדים עם קשיים התנהגותיים ובעיות משמעת.

היכולת שלנו כמטפלים לווסת את התגובות שלנו, תעזור לנו להתפנות רגשית לילד שלפנינו, זה אומר להיות עם מודעות גבוהה להסחות הרגשיות שלנו, זה לדעת להרגיע את עצמנו, לווסת מצוקות לבקש עזרה וסיוע, ולהאמין - שהעולם הוא מקום טוב. לקחת אחריות על מה שאנו כמטפלים עושים או מרגישים. בעיקר להכיר את עצמנו! ולדעת, שאין צורך להיות מושלם יש רק צורך ללמוד ולהסכים לבקש עזרה, חשוב ללמוד להגיש אותה, עזרה לילד היא לא בהכרח הטיפול השוטף, היא הרבה מעבר היא לעזור לו להרגיש מוגן.

מטפלים צריכים לשנות את השפה שבה הם משתמשים בחי העבודה, זאת צריכה להיות שפה שיודעת לשלוט בדחפים אך מרשה לעצמה לדבר על רגשות.. רואה ברגש את המנוע לכל פעולה שאנו עושים. רגשות מניעים אותנו, ולכן, חשוב לעסוק בהם ולא להעלים אותם, רגישות היא המעטפה של הרגשות אירועים משפיעים עלינו בדרך שאנו מפרשים אותם - חושבים עליהם, **מרגישים** אותם ובעקבותיהם נובעת ההתנהגות.

רגישות עוסקת בכאן ועכשיו, רגישות לפעולה, רגישות לצורך, רגישות לתגובה. הילד לומד לא רק ממה שאנו אומרים או עושים, אלא, גם ממה שאנו מרגישים. ואת זה, הוא לומד אף מהר יותר. תינוק חש במצב הרוח עוד לפני שהוא מבין את האירוע, או מכיר את האדם.

רגישות - היא יוצאת מהמכנה המשותף של כולנו כבני אדם, מהלב מהנשמה. האיחוד האנושי שכולנו מאד דומים בהרבה דברים.

כדאי וחשוב להפוך את הרגישות לכלי פעולה בעבודה, לראות במה היא יכולה לעזור לנו.

דוגמאות להתנהגות מלווה ברגישות :

- פעוט בן 9 חודשים מטפס במעלה השיפוע אך לא מצליח לעלות ושוב מחליק למטה, המטפלת ניגשת, חולצת את הגרביים ותומכת ברגליו ... והנה הוא מטפס.

- ילד משחק בלוח פעילות... המטפלת זוכרת את המשחק האהוב עליו, ומצרפת אותו. הילד מתמודד עם גיוון בחומרים, ומרחיב את שדה הפעילות שלו.

- תינוק שמסרב להירדם במשך זמן רב ולהניח את הראש, נענוע אן טפיחות הרגעה לא עוזרת כדאי שהמטפלת תיקח מזרון ו"נרדמת" על ידו, כך היא משחזרת את חווית הבית, שינה עם מבורג.

לרגישות יש שפה משלה : היא משתמשת במילים רכות, היא עגולה ומחבקת, היא נוגעת ומקרבת, היא מאמינה במיוחד שבך ובי היא תמיד מדברת אל החיובי, אל הצומח, אל מכלול האפשרויות, היא מסתכלת בעיני האדם ורואה שם עולם מלא של יכולות.

רגישות שואלת, במה אני יכולה לעזור ? למיוחד שבך, כדי שתוכל לצמוח ולהיות מאושר, הרגישות עוסקת בכאן ועכשיו, הרגישות מאמינה בעתיד שמיטיב עם האדם.

האינטואיציה נפרדת מהידע ומהתלות "בדברים" **thinks** היא פנימית והיא בזרימה המתמדת, היא באה מהחוויה, מהנשמה הפנימית היא עולם של סמלים ומטפורות ולא של חוקים ומושגים, הרגישות מקשיבה רק לתוכן הפנימי שלנו.

החמלה מחליפה את הכעס.

הקבלה את הביקורת והשיפוט.

האהבה מקרבת את השונה.

רגישות, כמו אינטואיציה, איננה מחפשת הכרה או גמול, היא אמיתית ובלתי משוחדת.

באחד הביקורים שלי במעון מטופח ומאורגן, עשיר בחומרים בכיתת בני השנתיים הונחה תיבת מכוניות כדי לאפשר לילדים פעילות בזמן החלפת הטיטולים, המטפלת הייתה עסוקה, ומפעם לפעם פנתה לילד ובקול רגוע ביקשה אותו לא לעזוב את הקבוצה, רק חלק מהילדים שיחקו במכוניות, היתר חיכו לתורם. ??????

פעולה של העברת התיבה למרכז המרחב והרחקת המטפלת מהתיבה הגדילה מיד את מרחב הפעילות והנגישות לתיבה. הקבוצה נרגעה מיד. האם זאת רגישות? אינטואיציה?... התבוננות ממקום אחר? **יש אין סוף דוגמאות.**

להלן דוגמאות לשינוי קל בשפה, שיכול להביא לשינוי ברגש:

- אני מכירה את האחים גם הם היו כך... השינוי אנו דורשים משהו שהוא לא מכיר .
- גם בבית, הוא רוצה רק על הידיים... הוא מרגיש בטוח רק על הידיים
 - אפילו לאמא שלו קשה מאד איתנו... כשהוא איתנו יש לאמא אפשרות לנוח ולהתחזק.
 - הוא עקשן..... הוא חושש מהשינויים ומהלא מוכר.
 - הוא לא אוכל כלום..... הוא רגיל לבקבוק..
 - מעדיף את הטחון..
 - קשה לו להתרגל

הכל מסכימים למונחים, אך על כולם גם לתרגלם.

במקום לצפות מילד שיהיה המבוגר של העתיד, אולי כדי שהמבוגרים של היום יחזרו להיות הילדים של היום, להישאר ילד זה אומר ליהנות מהפעולות הפשוטות של הילדות. טיול, פרח, אבן.

לצאת ממודעות יותר גבוהה.. שאומרת: שהאדם והתינוק הם הרבה יותר ממה שאנו יודעים רואים או מבינים... הם שלמים כל אחד בדרכו שלו.